

Observatie en actie in de zomer

Tekst Piet Huitema

Na de stormachtige ontwikkeling van het bijenvolk in het voorjaar komt er een situatie waarin bijen en imker zich langzaam kunnen voorbereiden op het einde van dit seizoen en het begin van het nieuwe bijenjaar. Ooit heeft iemand bedacht dat het nieuwe bijenjaar al op 1 augustus begint. Daar zit een kern van waarheid in want in de komende maanden sluiten we dit jaar af en leggen we het fundament voor het nieuwe jaar. We weten dat het aantal varroamijten groeit. De eventuele bestrijding daarvan is net als de tijdige vernieuwing van raten soms wel ingewikkeld.

Situatie in het bijenvolk

Naarmate de zomer vordert neemt in de meeste gebieden de dracht af. Het is tijd de honingkamers met de laatste honing af te nemen. Het gedrag van de bijen verandert. De explosieve groei van het broednest is over. Het broednest wordt kleiner. De zwermrust en de bouwlust nemen ook af. De varroamijten kennen een andere cyclus. Het aantal mijten groeit door. Voor het bijenvolk is dat een gevaarlijke ontwikkeling. Het aantal bijen neemt af en het aantal mijten neemt toe. De besmettingsgraad gaat dus omhoog.

Er kunnen drie dingen gebeuren:

1. Het volk gaat uiteindelijk te gronde.
2. De bijen vinden zelf een manier om de mijten op tijd te verwijderen.
3. Het volk handhaaft zich in verzwakte toestand.

De tweede optie is aantrekkelijk voor de imker. Helaas is het nog niet zover dat u daarop kunt vertrouwen.

Varroa

Iedere imker heeft te maken met varroamijten in zijn volken. Het tellen van mijten is nuttig voor het verkrijgen van een beeld van de populatie. Om dit goed te kunnen doen is het handig bodems te gebruiken met een varroalade. Op de lade wordt een witte onderlegger geplaatst en na drie dagen worden de mijten geteld. Ik doe dit een aantal keren per jaar. Hou er rekening mee dat mieren en oorwormen mijten opeten. Die kunnen worden geweerd door de randen van de varroalade goed in te smeren met vaseline.

Mijten kunt u net zo vaak tellen als u wilt. Hoe vaker u telt, hoe betrouw-

baarder de uitkomst wordt. In de maanden waarin broed aanwezig is, vermenigvuldigt u het gemiddelde aantal mijten per dag met een factor die toeneemt naarmate het seizoen vordert. Telt u in de periode midden juli tot midden augustus, dan loopt de factor op van 150 naar 250. Een gemiddeld aantal van 30 dode mijten op de onderlegger per dag in augustus wijst op een aantal mijten in het volk van 7.500. Voor de eerste twee weken van september loopt de vermenigvuldigingsfactor op van 250 naar 350. In de wintermaanden, als er geen broed aanwezig is, vermenigvuldigt u het aantal mijten per dag met 500. Een gemiddeld aantal van 20 dode mijten per dag in november betekent dan dat er 10.000 mijten in het volk aanwezig zijn.

Pas uitgebouwde kunstraat. Foto Richard de Bruijn

Darrenraat. Foto Richard de Bruijn

Als u varroamijten wilt bestrijden en er nog niets aan hebt gedaan is het de hoogste tijd dit nu wel te doen. Grenswaarden voor de behandeling van productievolken in de hiervoor genoemde perioden zijn respectievelijk 10, 5 en 1 mijten op de onderlegger per dag.

Uit onderzoeken in Duitsland is gebleken dat de meeste bijenvolken die in de winter sterven, een sterke besmetting hadden in de herfst. In juli en augustus kan de bestrijding met mierenzuur of een thymol-product worden uitgevoerd. Als u niets doet dan krijgt u zeker te maken met volken die dood gaan of totaal verzwakt het volgende voorjaar halen.

Er zijn effectieve manieren om de mijten te bestrijden. Een veel toegepaste methode bestaat uit het weg nemen van gesloten darrenbroed in het voorjaar, mierenzuur verdampen in de zomer en oxaalzuur druppelen in de winter. In plaats van de mierenzuurbehandeling kan behandeld worden met oxaalzuur in combinatie met zwermverhindering of een thymol-product. Oxaalzuur werkt alleen goed als er geen gesloten broed aanwezig is. Ik verwijs naar de brochure 'Effectieve bestrijding van varroa' (<https://edepot.wur.nl/151900>).

Gezonde volken

In de zomermaanden legt u de basis voor gezonde volken in het volgende jaar. Vijf factoren zijn van belang:

1. winter uitsluitend sterke volken in;
2. bedenk dat volken met jonge koninginnen het beter doen dan volken met oude koninginnen;
3. zorg voor nieuwe raten;
4. zorg voor voldoende geschikt wintervoer;
5. bestrijd de varroamijt.

Raten vervangen

Elk jaar alle raten vervangen door nieuwe is uit het oogpunt van hygiëne en voorkoming van ziekten aan te bevelen. Dat is soms wel even puzzelen want u wilt het liefst alleen lege donkere raten wegdoen. Wellicht hebt u al een manier gevonden om de raten voor het begin van de nieuwe lente te vernieuwen. Zo niet dan is er nog tijd om er over na te denken.

Varroamijt op honingbijpop. Foto Mirko Graul

Ik doe het als volgt:

Mijn streven is het volk in jaar 1 te laten overwinteren op tien in dat jaar uitgebouwde nieuwe raten. Als dat dreigt te mislukken door de omvang van het broednest, dan zorg ik ervoor dat er na eind augustus niet wordt gelegd in de onderste broedkamer door een moer-rooster tussen beide broedbakken te plaatsen. De koningin blijft boven het rooster, maar moet wel voldoende ruimte houden om te kunnen leggen. Door tijdig volle broedramen te verplaatsen naar onder het rooster en boven het rooster lege nieuwe raten aan te bieden is die ruimte gewaarborgd. Zodra het verantwoord kan zonder het volk te schaden haal ik de onderste broedkamer weg. In het voorjaar van jaar 2 zet ik een broedkamer met tien nieuwe raten onder het volk. In de loop van dat jaar wissel ik beide bakken, de bovenste broedbak komt onder en wordt in het najaar van jaar 2 verwijderd. Aan het eind van jaar 2 overwintert het volk op tien in dat jaar uitgebouwde raten.

Voorzichtig met controles

Bij het controleren van bijenvolken tijdens drachtpauzes is het opletten. Er bestaat dan een groot gevaar voor roverij als de kast wordt geopend. Dit is mij eens overkomen en ik weet dat ik

niet de enige ben en ook niet de laatste zal zijn die dit overkomt. Er vliegen altijd wel wat bijen bij het openen van de kast. Op een gegeven moment valt het op dat er wel erg veel vliegen. Dan is het al te laat. Snel de kast sluiten kan niet meer verhinderen dat het volk finaal wordt leeggeroofd. Soms is het beter de kast in de avond te openen.

Voedselvoorraad

Het is belangrijk dat de bijen het hele jaar over voldoende stuifmeel en nectar of honing kunnen blijven beschikken. In het najaar worden de winterbijen geboren. Bijen leven langer als zij in het larvestadium van hun voedsters voldoende eiwitrijk voedsel hebben gekregen. Voor dit voedsel is goed stuifmeel nodig. In veel gebieden is er voor de bijen na half juli niet veel te halen. Een tekort aan nectar of honing kan worden aangevuld met suikerwater of wintervoeding. Een tekort aan stuifmeel is fataal. Op korte termijn is daaraan iets te doen door met de bijen te gaan reizen. Op de lange termijn kan naar mogelijkheden worden gezocht om meer geschikte drachtplanten in de omgeving te krijgen. Op veel plaatsen zijn leuke initiatieven ontstaan om de biodiversiteit te bevorderen. Misschien is het een idee om u daarbij aan te sluiten. ♦